

VAIVARA JA SÕTKE KÜLA ARENGUKAVA 2009-2013

HEAKS KIIDETUD KÜLA KOOSOLEKUL „...“.....200....a.

HEAKS KIIDETUD VAIVARAVALLA VOLIKOGUS „...“.....200....a.

Käesolev arengukava on edasiarendus Vaivara küla arengukavast 2003-2008, koostatud 2003 a.
Lisamaterjalina on kasutatud Vaivara valla arengukava

Vaivara - ”... sest ilma vaivata põle mene ega sene esiemäd ega esiisäd medege saand”

Vaivara 2009

SISUKORD

SISUKORD	2
1. SISSEJUHATUS	3
2. HETKEOLUKORD	3
Vaivara vald	3
Vaivara küla	4
Sõtke küla	5
3. AJALUGU	7
4. KULTUURIVARAMU	8
5. SWOT	9
Piirkonna eelised - tugevused.....	9
Piirkonna puudused - nõrkused	9
Piirkonna areng - võimalused.....	9
Piirkonna areng - ohud	9
6. TULEVIKUVISIOON	10
Ettevõtlus, talupidamine.....	10
Keskkond.....	10
Infrastruktuur ja elamuehitus	10
Turvalisus	10
Kohalik seltsielu	11
Haridus, kultuur ja sport.....	11
7. PLANEERIMINE JA MAAKASUTUS	11
8. ARENGU PRIORITEEDID	11
8.1. Infrastruktuur.....	11
8.2. Turism	12
8.3. Ettevõtlus.....	13
9. TEGEVUSKAVA AASTATE KAUPA 2009-2013	13
9.1. Infrastruktuur.....	13
9.2. Turism	13
9.3. Ettevõtlus.....	14
9.4. Haridus, kultuur ja sport.....	14
9.5. Turvalisus	14
10. ARENGUKAVA UUENDAMISE KORD	14

1. SISSEJUHATUS

Vaivara ja Sõtke külad asuvad Vaivara valla loodenurgas. Külad piirnevad: põhjast Sillamäe linnaga, idast Perjatsi külaga, lõunast Mustanina külaga, Läänest Toila valla Vaivina külaga. Küla keskuseks on Vaivara Huvikeskuse hoone (endine meierei).

Külasid läbib Tallinn-Narva raudtee ja Sillamäe-Sirgala (Viivikonna) maantee. Mõlema küla vaheliseks eraldusjooneks on Sõtke jõgi.

Küla keskusest on:

Vaivara vallavalitsuseni	7 km
Sillamäe linnani	2 km
Tallinnani	205 km

2. HETKEOLUKORD

Vaivara vald

Vaivara vald on Eestimaa kõige idapoolsem vald. Ta paikneb Ida-Viru maakonna idaosas piirnedes põhjas Soome (Narva) lahega, idas Narva ja Narva-Jõesuu linna, Narva jõe ja Narva veehoidlaga, lõunas Illuka vallaga, läänes Sillamäe linna ning Toila vallaga. Valla lääneosas, ümbritsetuna valla territooriumist, paikneb Kohtla-Järve linna Viivikonna (Sirgala) linnaosa. Valla lõunaosa on Alutagusesse kuuluv laialdane metsaala.

Loodusvarad on põlevkivi, turvas, kruus, liiv, sinisavi ja lubjakivi. Viis jahirendiala, kalavarud Narva veehoidlas, Narva ja Mustajões. Põlevkiviga on seotud põhiline tootmistegevus valla territooriumil. Seal asuvad Narva põlevkivikarjäär, Eesti Elektri jaam ning 1999. a. valminud Vaivara ohtlike jäätmete sorteerimise ja ladustamise paik.

Maa-ameti Katastrikeskuse andmetel on valla suurusks 397,97 km², mis moodustab ligi 12% maakonna territooriumist. Siseveekogusid on vallas 1156,2 ha ja merepiiri 12 km.

Põhiosa asulatest on koondunud valla territooriumi põhjaossa Tallinn-Narva maantee ja raudtee ümbrusse. Valla keskus paikneb Sinimäe alevikus, kaugus maakonna keskusele on 30 km.

Elanikke teenindavad põhikool Sinimäel, Vaivara Lasteaed eesti ja vene rühmadega Sinimäel ning

kahe vene rühmaga Olginas, Vaivara Huvikeskus Sinimäe, Olgina ja Vaivara raamatukogudega ning spordisaaliga Olginas. Kasutatakse ka kooli spordisaali. Postkontor on Sinimäel.

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühingud: spordiklubid Vaivara Võti Olginas, Sinimäe SK Sõnn Sinimäel ja AMV Racing Vaivaras, külaselts Vanatare Laagnal, Laulu- ja Mänguselts ning Naisselts.

Comment [HL1]: ???

Comment [HL2]: ???

Traditsioonilised üritused on eesti seltside päev 22. juunil ja hingedepäev 2. novembril.

Traditsiooniks on muutunud spordipäevad suvel ja talvel..

Valla territooriumil on Põhjasõja, I ja II Maailmasõja ning Vabadussõja mälestusmärgid ja vaatamisväärsused. Kaunid paigad on Vaivara Sinimäed (Tornimägi 69,9 m ü.m.p., Põrguhauamägi 83,2 m ü.m.p. ning Pargimägi 84,6 m ü.m.p.), kõrge pank Perjatsi, Pimestiku ja Udria kohal, Langevoja ja Tõrvajõe joad. Avatud on matkarada. Puhkevõimalusi pakuvad turismitalud ja Laagna hotell veepargiga.

Traditsiooniks on saanud iga-aastane Utria dessandi korraldamine Erna Seltsi, Vaivara Vallavalitsuse, Kaitseliidu Peastaabi ja Kaitseliidu Alutaguse Maleva poolt.

Vaivara küla

Vaivara küla asetseb valla loodenurgas. Elanikke 2008. aasta lõpu seisuga 179. Küla läbib Tallinn-Narva raudtee ja Sillamäe-Sirgala maantee. Külas asetseb Vaivara Raamatukogu ja Vaivara Huvikeskus. Küla piirneb põhjast Sillamäe linnaga, lõunast Mustanina külaga, idast Sõtke külaga, läänest Perjatsi ja Hundinurga küladega.

Vaivara küla elanikud sünniaastate lõikes

2004-2008	8
1999-2003	4
1994-1998	8
1989-1993	16
1984-1988	12
1979-1983	9
1974-1978	6
1969—1973	12

1964-1968	19
1959-1963	14
1954-1958	16
1949-1953	10
1944-1948	5
1939-1943	12
1934-1938	17
1929-1933	8
1924-1928	3
KOKKU	179

Kuni 20 aastased	20%
20-40	22%
40-60	36%
60-	22%

Lähtudes ülalasetsevast tabelist on Vaivaras tööeliste ja pensionäride ning noorte tasakaal pooleks
.42% lapsi, õppureid ja vanureid
58% aktiivses tööeas elanikke

Sõtke küla

Sõtke küla asetseb Vaivara küla naaberkülana valla loodenurgas. Elanikke 2008. aasta lõpu seisuga 50.

Küla jääb Sõtke jõest vasakule. Naabriteks: põhjas Sillamäe linn, idas Vaivara küla, lõunas Mustanina küla, läänes Toila valla Vaivina küla.

Küla läbib Vaivara-Viivikonna-Sirgala raudtee, mis kuulub AS-le Eesti Energia Kaevandused ja Sillamäe-Vaivara kruusakattega maantee.

Sõtke küla elanikud sünniaastate lõikes

2004-2008	2
1999-2003	1
1994-1998	1
1989-1993	2
1984-1988	1
1979-1983	2
1974-1978	0
1969-1973	3
1964-1968	3
1959-1963	7
1954-1958	4
1949-1953	4
1944-1948	9
1939-1943	2
1934-1938	0
1929-1933	3
1924-1928	1
1919-1923	1

Kuni 20 aastased	20%
20-40	22%
40-60	36%
60-	22%

3. AJALUGU

Esimesed märgid inimese tegevusest siinsel territooriumil on pärit e.Kr. 3000 e.Kr. valmistati Narva lähedal esimesed savinõud. Muinasajal oli Vaivara kihelkonna maa hõredalt asustatud. Asustust tõendavad alles olevad kalmud ja kultusekivid.

1241. a. Taani hindamisraamatus on märgitud 3 küla: Narva, Sirgala ja Udria. Sõdade ja vallutuste perioodi soikumisel suurenes Vaivara asustus. Enne Liivi sõda olid järgmised külad: Auvere (1361), Joala (1552), Laagna (1412), Metsküla (1498), Mustajõe (1498), Perjatsi (1498), Repniku (1499), Sõtke (1425), Tsornajõe (1399), Tunderküla (hiljem Olgina mõis 1499), Tõrvajõe (1428), Vaivara (hiljem Vana- ja Suur Vaivara 1499), Vepsküla (1374) Vodava (1521) ja Vääsna (1521).

1558. a. algas Liivi sõda. Virumaa langes Venemaa kätte. 1634. a. liideti Alutaguse Liivimaa kubermanguga, 1651. a. taas Eesti kubermanguga.

1776. a. valmis Vaivara kirik.

19. sajandi keskpaiku avati külakoolid Vana-Sõtke külas, Perjatsi külas, Puhkova külas, Soldina külas.

1869. a. avati Vaivara mõisa omaniku Konstantin von Korffi poolt Vaivara kihelkonnakool.

1870. aastal läks käiku Peterburg-Tallinn raudtee, see mõjutas oluliselt Vaivara elanikkonna majandus- ja kultuurielu. Sajandi vahetusel tekkis palju ühinguid ja seltse: karskusselts "Külvaja" 1901. a., Auvere Muusika ja Kirjandusselts 1909. a., Põllumeeste Selts jt. 1910. a. avati Perjatsi külas rahvamaja.

I Maailmasõda mõjutas taas oluliselt paikonna majandus- ja kultuurielu.

Kuid juba Eesti Vabariigi algusaastail elustus taas kultuurielu rahvuslikus suunas.

II Maailmasõda tegi Vaivaras jälle puhta töö, hävitas ja põletas kõik. Rahvas sunniti lahingute eest evakueeruma. Tagasipöördujaid oli vähe. Põllumajanduse kollektiviseerimisega, kolhooside ja sovhooside moodustamisega katkes talumeeste tagasipöördumine oma kodukohta täiesti.

Sõtke küla on esmamainitud 1409. a., Vana-Sõtke nime all 1444. a., mõisana 1469. a., 1796. a. Uus-Sõtke küla (Mellini järgi). Vana-Sõtke asub jõe vasakul kaldal, Uus-Sõtke paremal kaldal. Sõtke nimi võis tulla samanimelisest, partlaste sugukonnast pärit rändlindudest, keda Eestis tuntakse ka haudelinnuna. Vana-Sõtke on tuntud iseseisva mõisana, Uus-Sõtke aga käis Vaivara mõisa alla.

4. KULTUURIVARAMU

1. **K. Rajasaare Kallasvälja talukoht** sünd 1879 – Tõukarja ja sorditeravilja kasvataja. Vaivara piimaühistu looja ja pikaajaline juhatuse liige. Luuletaja, näitekirjanik ja näitekunsti edendaja.
2. **Vaivara meierei hoone.** Asutatud 1924. Piimaühistu hoone, kus töödeldi toorpiima. Tänapäeval renoveeritud, hoones asub Vaivara raamatukogu koos avaliku interneti punktiga ning Vaivara Huvikeskus.
3. **Sõtke jõgi, paisjärv, kanjon.** Soodest ja kuivenduskraavidest alguse saav jõgi, mis on paisutatud Sillamäe tammiga paisjärveks 1950. a. alguses tagamaks veeressursi Sillamäe tööstusele. Kanjon – sügav jõesäng suurepäraste geoloogiliste paljanditega.
4. **Vaivara raudteejaama hoone.** Miljööväärtuslik hoone, mis rajati II maailmasõjas hävinud vaksalihoone asemele.
5. **Vaivara kaupluse hoone.** Miljööväärtuslik hoone 1957. ETKVL kauplusehoone.
6. **Vaivara koonduslaagri mälestuskivi.** II maailmasõja aegse koonduslaagri asukohta märkiv kivi.
7. **Langevoja-juga (Sorro kosk)** – looduslik langevoja. Looduskaitse alune.
8. **Lehtmetsa vesiveski asukoht.** Pärandkultuuri objekt Sõtke jõe kanjonis.
9. **Linaliugu talu asukoht.** Pärandkultuuri objekt. Johannes Bormann'ile kuulunud talu, mille käive oli miljon krooni (rahvasuu).
10. **II maailmasõja kaevendid.** Külades laiali asetsevad sõjaaegsed kaevikud ja suurtükipositsioonid.
11. **Johannes Kullamaa** – Vaivara laulukoori dirigent. Koor esmamainitud 1865 seoses Jõhvi I laulupäevaga, esimest korda üldlaulupeol 1880. a.
12. **Ester Kullamaa.** J. Kullamaa tütar - koorijuht ja pedagoog.
13. **Martin Valgepea.** 1963. aastal salvestas EKI 80 aastase M. Valgepea kohaliku murrakut.
14. **Kaljo Kiisk** – Eesti kinolegend, õppis Uue Sõtke algkoolis, esimene lavakogemus Vaivara rahvamajas.
15. **Kivikalme** reg. nr. 9185.
16. **Suurvare kivikalme** reg. nr 9186 – arheoloogiamälestised.

5. SWOT

Piirkonna eelised - tugevused

- Teotahteline külarahvas
- Kaunis ja omapärane jõesäng-paisjärv
- Külas on seltsimaja, raamatukogu
- Seltsimajas on vabad ruumid
- Interneti ja mobiilside olemasolu

Piirkonna puudused - nõrkused

- Hääbunud seltsielu
- Vähene ettevõtlus (ettevõtlikus)
- Kakskeelne elanikkond
- Joogivee kehv kvaliteet
- Talukohtade heakorrastuse vähesus

Piirkonna areng - võimalused

- Loodusretked Sõtke jõe orus
- Huvikeskuse edasiarendus - noortekeskus, käsitöötuba, külatuba- läbi LEADER ja teiste Euroopa Liidu abiprogrammide
- Elukestva õppe korraldamine ja selles osalemine
- Hajaasustuse joogivee kvaliteedi tõstmine
- Tiheasustuse vee ja kanalisatsioonivõrgustiku rajamine
- Vaivara külaplatsi arendus veetorni ümbruses: mänguplats, jalutusrada, paadisild.
- Vabaõhuürituste korraldamine
- Talukohtade heakorrastusele kaasaaitamine

Piirkonna areng - ohud

- Turvalisuse madal tase
- Kogukonna puudumine

6. TULEVIKUVISIOON

Tulevikuvisjon on nägemus Vaivara ja Sõtke küladest aastatel 2009-2013. Selle saavutamiseks määratletakse arengu prioriteedid kooskõlas Vaivara valla arengukavaga.

Eesmärgiks on looduslähedane, heakorrastatud, vee- ja kanalisatsiooniga varustatud korralike teede ja viitadega turvaline küla, kus on hea elada.

Prioriteediks on infrastruktuur, turism ja ettevõtlus. Prioriteetide täitmiseks seatakse konkreetsed eesmärgid, mille saavutamiseks on koostatud tegevuskava.

Ettevõtlus, talupidamine

On arenenud keskkonnasõbralik ettevõtlus, mis on sobilik küla elukeskkonnale. Ettevõtlus on koondunud põhiliselt Vaivara küla keskusesse. Ettevõtmised Vaivaras ja Sõtke külas täiendavad üksteist, moodustades harmoonilise terviku, mis aitab kaasa külade arengule.

On arenenud turistidele teenust ja tooteid pakkuv väiketalupidamine.

Keskkond

Küla territoorium on heakorrastatud, kultuurmaastikud hooldatud ja looduslikud maastikud korrastatud. Elamute ja talukohtade ümbrus hooldatud.

Infrastruktuur ja elamuehitus

Osaletakse aktiivselt kaasaegsete tehniliste lahenduste otsimisel ja alternatiivenergia kasutuselevõtul.

Külas on välja ehitatud vee- ja kanalisatsioonisüsteemid, kuhu kõikidel on võimalik liituda.

Toimub uute elamute ehitus ja vanade elamute renoveerimine.

Valla-ja erateede ääred on korrastatud, kraavitatud ja hoitakse puhtana.

Turvalisus

Külas on kindlustatud avalik kord ning julgeolek naabrivalve ja riiklike turvastruktuuride koostööna.

Elamud on varustatud suitsuandurite ja tulekustutitega

Kohalik seltsielu

Tegutseb huvikeskus, kus on loodud võimalused seltsielu korraldamiseks.

On välja arendatud külaplats koos laste mänguväljaku, lõkkeplatsi ja puhkevõimalustega.

Infovahetus küla seltsielu kohta toimub küla infotahvlielt ja elektrooniliselt.

Küla internetipunkti ja WiFi kaudu on tagatud internetiühendus neile, kel kodus internet puudub.

Haridus, kultuur ja sport

Viiakse läbi tervisepäevi ja keskkonnakoolitusi või osaletakse nendel.

Lisaks oma korraldatud kultuuriüritustele osaletakse Vaivara Huvikeskuse ringides ja üritustel.

On väljaarendatud külaplatsil asetsev laste mänguväljak, terviserada ning leitud rakendus endisele raudtee veetornile tervise ja vabaaja veetmise seisukohast lähtudes.

7. PLANEERIMINE JA MAAKASUTUS

- Valla üldplaneeringuga arvestamine.
- Planeeringute koostamise- ja avalikustamise protsessides osalemine.
- Uute elamukruntide planeerimine arvestades vee ja kanalisatsiooni küsimuste lahendamist.
- Keskkonna saastavate ettevõtete planeerimise vältimine.
- Arhitektuuri- ja ehituspoliitika suunamine, maastikukujundamisega arvestamine.

8. ARENGU PRIORITEEDID

Vaivara ja Sõtke küla arenguprioriteetideks on:

- infrastruktuur
- turism
- ettevõtlus

8.1. Infrastruktuur

Vaivara küla on põhiliselt tiheasustuspiirkond, elamud on põhiliselt ehitatud Sirgala mnt ja Sõtke jõe vahelisele alale, samuti raudteejaama ümbrusesse. Põhja poole raudteed on hajaasustus. Puudub

ühisveevärk ja kanalisatsiooni süsteemid. On suur tõenäolisus, et osaliselt jõuab seetõttu reostus Sõtke jõkke.

Sõtke küla on hajaasustuspiirkond. 2008. a. teostatud uuringute alusel on 90% Sõtke küla kaevudes ebakvaliteetne joogivesi, samuti puuduvad kanalisatsiooni imbsüsteemid.

Külad paiknevad kahel pool Sillamäe-Viivikonna-Sirgala maanteed. Samal maanteel on demonteeritud raudtee viadukt. Raudtee probleemne ületus on arengutakistuseks küladele. Bussipeatus paikneb nimetatud maantee 2,5 kilomeetril Vaivaras.

Külades asuvad valla teed.

Eesmärgid:

- Vaivara küla tiheasustusega aladel on välja ehitatud vee- ja kanalisatsioonitrassid aastaks 2016
- Sõtke külas on välja ehitatud hajaasustuse veevarustusüsteem ja kanalisatsiooni imbsüsteemid.
- Koos Sillamäe ümbersõiduga on lahendatud liikluse sõlmpunkt viadukti Sillamäe poolses otsas, koos viadukti enda rekonstrueerimisega.
- Sillamäe-Viivikonna-Sirgala maantee kõrvale on rajatud kergliiklustee.
- Vallateed tolmuvaba kattega. Korrastatud ja kraavitatud.
- Elamu ja tööstusareng küla maadel toimub vastavalt vaivara valla üldplaneeringule.

8.2. Turism

Sõtke ja Vaivara küla läbib Sõtke jõgi. Jõgi asetseb sügavas looduslikus kanjonis, mis on kahtlemata vaatamisväärsus. Koos paisjärve ja lähedalasuva langevoajaga (Sorro kosk) moodustavad kauni loodusliku koosluse. Jõekaldad vajavad korrastamist ning puhastamist. Puudub loodusrada kanjoni ja jõekaldal.

Sõtke külas pakub turistidele majutusteenust Orava Talu.

Vaivara külas asetsevad mitmed mälestuskivid (K. Rajasaare, Vaivara koonduslaager II maailmasõjas langenutele).

Eesmärgid:

- Jõe kaldad puhastada ning avada vaated kanjonile
- Välja ehitada Sõtke jõe külastuskeskus koos loodusrajaga
- Tähistada külade vaatamisväärsused siltide ja viitadega

8.3. Ettevõtlus

Hetkel külades tegutsevad ettevõtted:

OÜ Megaplast	vahtplasti tootmine
TÜH Vaivara Veski	heakorratööd
FIE Heiki Luts Ristiku TEN	põllumajandussaaduste tootmine
Anlekko OÜ	jaekaubandus, küttepude ja saematerjali müük
Oksila OÜ	teenindus-autohooldus
Artesti OÜ	jaekaubandus-küttepuid
FIA Priit Orav	majutusteenus
OÜ Ecocleaner	jätmete mehhaanilis-bioloogiline töötlemine
FIE Aare Objarteli Veski talu	põllumajandussaaduste tootmine
OÜ Walgtron	teede hooldamine
FIE Heini Reiman	ehitusteenus

Külades on mitmekesiselt välja kujunenud ettevõtlus. Olulist mõju osutavad prügitöötus Vaivara küla põhjaservas ja ...

9. TEGEVUSKAVA AASTATE KAUPA 2009-2013

9.1. Infrastruktuur

- Vaivara küla tiheasustusala, raudteejaama ümbrus, liitumine ühisveevärgi ja kanalisatsiooniga 2013-2016
- Sõtke ja Vaivara küla hajaasustus piirkondade puurkaevude ja veepuhastussüsteemide rajamine 2009-2012;
- Külateede ja tänavate varustamine viitadega. Külad siltidega VAIVARA ja SÕTKE – 2010;

9.2. Turism

- Küla vaatamisväärsuste korrastamine ja tähistamine 2010-2013;
- Giiditeenuse pakkumine koostöös Sinimäe muuseumiga 2009-2013;
- Käsitöökoja väljaarendamine Vaivara seltsimaja baasil 2011;

- Viidamajanduse korrastamine – külad, vaatamisväärsused, tänavad ja teed, raamatukogu, seltsimaja, talud. 2010;

9.3. Ettevõtlus

- Toetatud keskkonnasõbralik ettevõtlus, väiketalunikud, turismiettevõtjad 2009;

9.4. Haridus, kultuur ja sport

- Koostöös Vaivara Vallavalitsusega külaplatsi rajamine:
 - Planeerimine 2009;
 - Ideekonkurss, projekteerimine 2010;
 - Teostus 2011;
- Küla arengut teostava mittetulundusühingu loomine 2009;
- Küla kodulehe loomine 2010;
- Seltsitegevuse taastamine 2009-2013;
- Koostöö liikumisega KODUKANT 2009-2013;
- Lastemängutoa-päevahoiu loomine 2011;
- Ettevõtluse ja huvikoolituse korraldamine 2010-2013;

9.5. Turvalisus

- Pidev koostöö Vaivara valla konstaablitega;
- Naabrivalve korraldamine küla territooriumil;
- Avalikel ürituste korraldamisel turvalisuse ja parkimise korraldamine;

10. ARENGUKAVA UUENDAMISE KORD

Arengukava täiendatakse ja uuendatakse vastavalt vajadusele, üldjuhul üks kord aastas.

Ettepanekuid küla arengukava täiendamiseks ja muutmiseks võtab vastu külavanem Heini Reiman e-posti aadressil heini.reiman@vaivara.ee või mobiilil 5668 6641.